

Табл. 2. Результати прогнозування довговічності кутового меблевого з'єднання за допомогою конфермата

τ , с	t , рік	σ , МПа	T , К
8,816E+09	279,55645	0,5	293
4,295E+09	136,20229	1	293
1,02E+09	32,33063	2	293
242019598	7,6743911	3	293
57448713	1,8216867	4	293
13636724	0,4324177	5	293
3236978,6	0,1026439	6	293
768368,58	0,0243648	7	293

Висновок. Отже, ми спрогнозували довговічність кутового меблевого з'єднання за конкретних умов їх експлуатації. Результат прогнозу може бути використаний як об'єктивний критерій роботоздатності як під час оптимізації вже існуючих кутових меблевих з'єднань, так і для конструювання нових.

Література

1. ГОСТ 19882-91 "Мебель корпусная. Методы испытаний на устойчивость, прочность и деформируемость".
2. РТМ 13-319-29-79 "Мебель. Методы определения жесткости и прочности угловых разъемных соединений".
3. Ратнер С.Б. Физическая механика пластмасс. Как прогнозируют работоспособность? / С.Б. Ратнер, В.П. Ярцев. – М. : Изд-во "Химия", 1992. – С. 38-42.

УДК 330.5:342.841

*Проф. С.В. Васильчак, д-р екон. наук;
магістр Е.О. Вашкеба – Львівський ДУВС*

РЕЙДЕРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито сутність та основні чинники рейдерства, вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства, визначено масштаби та рівень рейдерства в Україні, а також основні засоби захоплення і поглинання підприємств та головні негативні наслідки рейдерства, визначено основні шляхи подолання його в Україні. Встановлено, що через нестійкість, корумпованість державних органів, прогалин у законодавстві, несформованих інституцій прав власності такий феномен в Україні не лише виникає, а набирає високих "темів зростання". І хоча у розвинених країнах рейдерство є ефективним інструментом впливу на неефективні підприємства, в Україні це інструмент перерозподілу власності та особистих інтересів.

*Prof. S.V. Vasylchak; master's degree E.O. Vashkeba –
L'viv state university of internal affairs*

Raidership and his influence on finansial-economic safety of enterprise

The essence and basic factors of raidership exposed, the scale and rate of raidership in Ukraine determined, the means of take-overs and acquisitions and negative consequences of raidership defined, the basic ways of overcoming raidership in Ukraine developed. It is set that through instability, corrupted of public organs, blanks, in a legislation, unformed інституцій of ownership rights such phenomenon in Ukraine arises up not only, and collects the high "rates of growth". And although in the developed countries a raider is the effective instrument of influence on uneffective enterprises, in Ukraine it is an instrument of redistribution of proptert and personal interests.

Вступ. Відомо, що через ганебні процеси незаконного привласнення чужого бізнесу (рейдерство) пройшла економіка майже всіх розвинених країн світу. Впливає рейдерство і на економіку країн, що розвиваються. Однак в Україні це явище набуло надмірного цинізму й агресії. Протягом останніх років рейдерство в Україні перетворилося на справжню суспільну катастрофу, яка не тільки загрожує розвитку економіки України та спричиняє колапс правової системи, а й робить сумнівним перспективи існування та розвитку в Україні приватного середнього та малого бізнесу.

Так, за оцінками експертів інвестиційних компаній, щорічний обсяг сегмента поглинань і злиття становить у нас понад 3,5 млрд дол. США. Дві третини поглинань мають недружній характер рейдерських захоплень. Рейдерство набуло системного характеру, оскільки у 2005-2006 рр. до схем протиправного привласнення підприємств почали широко залучатися державні та правоохоронні органи, суди, державна виконавча служба тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Тривалий час науковці дискутують над проблемою рейдерства. Проблему корпоративних конфліктів досліджено у працях З.П. Варналія, О.В. Тарасової, С.В. Кравченко, Г. Паламарчука, Л. Венгера та інших економістів. Внаслідок опрацювання літературних джерел та вивчення українських законів можна стверджувати, що в Україні є сприятливі умови для розвитку рейдерської діяльності внаслідок нестабільної політичної ситуації, недосконалого законодавства, безпорадності судової системи та високої корумпованості адміністративного ресурсу. За статистичними даними, на першому місці за кількістю захоплень стоять ВАТ, далі йдуть ЗАТ, потім ТОВ.

Мета роботи. Проаналізувати активність та особливості рейдерства в Україні; розкрити сутність та основні чинники рейдерства, вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства; визначити масштаби та рівень рейдерства в Україні, а також основні засоби захоплення і поглинання підприємств, головні негативні наслідки рейдерства; на основі виконаного дослідження вказати основні шляхи подолання його в Україні.

Виклад основного матеріалу. Рейдерство як поняття виникло у Великій Британії, і спочатку цим терміном позначалися набіги морських судів, що самостійно виконували бойові завдання, зокрема і захоплення торговельних кораблів інших країн.

Рейдерство у сучасному розумінні – недружнє поглинання компаній і перерозподіл власності й корпоративних прав. Іншими словами, рейдерство – це недружнє, поза межами дії цивільного законодавства, спрямоване проти волі власника, захоплення чужого майна на користь іншої особи, встановлення над майном повного контролю нового власника в юридичному й фізичному розумінні з використанням корумпованості чиновників та (або) із застосуванням сили.

Треба зазначити, що недружні поглинання по-українськи найчастіше зводяться до силових захоплень підприємств під прикриттям законних або псевдозаконних підстав. Таку практику було перейнято в Російській Федерації, де рейдерські захоплення поширені й відпрацьовані до дрібниць. Рейде-

рами можуть бути: окремі особи, котрі використовують корумпованість певних структур влади й управління, що прагнуть заволодіти чужим житлом та іншою власністю; спеціальні фірми або групи людей, що об'єдналися з метою професійного зайняття рейдерством, зокрема групи, що спеціалізуються на захопленні земель, квартир, підприємств, акцій тощо; галузеві холдинги, що прагнуть до усунення конкурентів у своїй сфері шляхом їхнього поглинання; великі холдинги й фінансово-промислові групи, що знаходяться, зазвичай, у великих містах, і володіють великими ресурсами й можливостями, скуповують землі, бізнес у різних галузях і все коштовне для збільшення своїх активів; несумлінні керівники, котрі мають доступ до особливо важливих для компанії документів, схем керування та активів; партнери з бізнесу або дрібні акціонери тощо.

Основними чинниками рейдерства, які негативно впливають на фінансово-економічну безпеку підприємства в Україні є: слабкість правової системи; недосконалість судової влади; корумпованість органів влади; відсутність державних інститутів, які б ефективно захищали права власника; низький рівень правової культури; правовий нігілізм як у суб'єктів господарювання так і представників органів влади; сумнівна передісторія приватизації об'єктів тощо.

Ситуація в Україні нагадує часи "пізньої перебудови". Тема корпоративних воєн і недружніх захоплень взагалі характерна для країн з перехідною економікою, де за мінімально затрачених зусиль є можливість миттєво стати власником господарського товариства, за безцінь приватизувати стратегічне підприємство, а за наявності потрібних зв'язків – взагалі привласнити цілу галузь. Але, як і будь-яке інше явище, проблема рейдерства має свої передумови.

У країнах з такою економікою як наша, умови для рейдерства створюються в той момент, коли суб'єкт господарської діяльності приватизовується незаконним шляхом. Сумнівна передісторія приватизації об'єктів, повна відсутність ринкової інфраструктури сприяла появі незадоволених міноритарних акціонерів. А це – практично весь набір умов, потрібних для успішного рейдерського захоплення. Рейдер не може здійснити захоплення об'єкта, якщо його корпоративна історія бездоганна, й немає ані найменших причин для судових позовів. Рейдер також не зможе атакувати господарське товариство, перекуповуючи акції в міноритарних акціонерів, якщо його власники консолідували 80-100 % акцій. Наявність корпоративного спору – це все, що потрібно вмілому рейдеру для втілення своїх амбіційних планів захоплення [5].

Про рівень рейдерства в Україні та його вражаючі масштаби свідчать такі факти: в Україні діє щонайменше 40-50 спеціалізованих рейдерських груп, які складаються з досвідчених юристів та економістів; рейдерство набуло в Україні системного характеру. Кількість захоплень сягає 3000 на рік; результативність рейдерських атак – понад 90 %; за експертною оцінкою, щорічний обсяг сегмента поглинань і злиттів (без приватизації) становить понад 4 млрд дол. США; середньостатистична норма прибутку рейдера в Україні, за експертними оцінками, становить близько 1000 %; українське рейдерство має відчутний кримінальний складник: протиправні дії чиняться із залученням збройних формувань, а подекуди – навіть співробітників правоохоронної системи.

Отже, катастрофа рейдерства набуває в Україні загальнонаціонального масштабу. На думку членів Антирейдерського союзу підприємців України, така ситуація стала можливою через бездіяльність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади щодо усунення рейдерської загрози та відсутність рішучих дій із захисту прав власників.

Рейдерство сьогодні залишається безкарним з боку держави. Протягом 2005-2006 р., які за багатьма оцінками, стали часом розквіту українського рейдерства, жоден порушник прав власності, жодну особу чи компанію, які винні у незаконному захопленні власності, не було притягнуто хоча б до адміністративної відповідальності – не кажучи вже про те, що більшість рейдерських захоплень підприємств мають повний склад кримінального злочину. Відчуваючи власну безкарність, рейдери навіть не криються та роблять відверті заяви для преси про те, що вони є рейдерами [1].

Поширене в Україні рейдерське захоплення підприємств спрямоване на неправомірне заволодіння власністю (майновими правами на власність) підприємства: коштами, технікою, продукцією підприємства, зайнятими підприємством територіями, будинками й спорудами, засобами виробництва, бізнесом у цілому тощо. Існує певна методика рейдерських операцій, зокрема, використовуються аналоги типових дій по захопленню підприємств та типова послідовність (кроки) дій рейдерів. На практиці існують чотири основні способи захоплення підприємства: через акціонерний капітал, кредиторську заборгованість, органи управління та оспорювання підсумків приватизації.

Захоплення через акціонерний капітал свідчить про те, що він сильно розпорошений або недостатньо контролюється. Початком атаки є скуповування акцій. Зазвичай, рейдери планують купити близько 10-15 % акцій – ця кількість є достатньою, щоб ініціювати проведення зборів акціонерів з "потрібним" порядком денним, наприклад, зміною керівництва підприємства. Акціонерне товариство, власником якого є трудовий колектив, – найпривабливіший об'єкт для рейдера. Одержуючи невисокі зарплати, працівники без особливих вагань продають свої цінні папери тому, хто пропонує ціну в 5-10 разів більшу від номінальної вартості.

У другій половині 90-х найбільш популярним способом було відбирання власності через кредиторську заборгованість. Застосовується він і сьогодні. Протерміновані борги підприємства скуповуються в дрібних кредиторів за низькими цінами, потім консоліднуються й пред'являються до одночасної виплати. Нездатність підприємства розрахуватися за своїми обов'язками дає підстави для початку процедури банкрутства або санації з усіма наслідками, що випливають з цих процедур. Завод, що перебуває на санації, не підконтрольний ані його власнику, ані менеджменту. Головна діюча особа – керівник санації, якого зазвичай рейдери легко можуть зацікавити "співпрацею".

Однією зі слабких ланок підприємства, якою цікавляться рейдери, може бути наймане керівництво. Наділений значними повноваженнями директор може сприяти швидкому виведенню майна з підприємства на підконтрольні рейдеру структури. Таким чином, власник підприємства може залишитися з акціями, які нічого не варті. Менеджмент легко може спровокувати фінансові проблеми на заводі, наприклад, санкціонувавши покупку сировини

за завищеними цінами або взявши кредит під нереальні відсотки. Переконати керівництво діяти на користь рейдера можна різними способами: від звичайного підкупу до підсаджування на "гачок" шляхом шантажу, кримінального переслідування та погроз. Атака через менеджмент дешевше всього обходиться на держпідприємствах, на яких відсутній ефективний контроль над оперативною діяльністю з боку власника.

Рейдери, зазвичай, мають зв'язки у вищих гілках влади або є частиною тієї чи іншої ФППГ. Цей феномен української дійсності ще раз підтверджує тезу про те, що українське рейдерство є, насамперед, корупційним переділом власності, але не процесом економічної оптимізації. Так, наприклад, кошти для фінансування великих операцій з недружнього поглинання залучаються на відкритому фінансовому ринку, зокрема через пайові фонди, що спеціалізуються на скупці акцій і наступної реструктуризації неефективно працюючих підприємств. Західні рейдери сприяють економічному розвитку: вони відстороняють від управління бізнесом неефективний менеджмент, перешкоджають зловживанням з боку великих акціонерів, реструктурують неефективно працюючі підприємства.

У більшості європейських країн затверджено спеціальні закони проти рейдерів (в Україні їх не те, що не ухвалили – немає навіть подібних законопроектів). Однак важливо зазначити, що депутати та бізнесмени активно обговорюють проблему й рано чи пізно відповідні законопроекти будуть розроблені. Але найважливішим інструментом захисту економіки від рейдерів має бути судова влада.

Понад це, в європейських країнах рейдерство засуджується бізнес-громадськістю, тоді як в Україні рейдерами називають мільйонерів, яким приписують дружні зв'язки з першими особами держави. Може саме тому в 2006 р. в Україні було розроблено та здійснено чимало рейдерських атак на стратегічні об'єкти. Але, крім того, що рейдерство в Україні активно обговорюється, з'явилася ще одна тенденція, яку складно назвати позитивною: більшість з корпоративних конфліктів постраждалі акціонери (причому як міноритарні, так і мажоритарні) схильні назвати рейдерством.

Приватизацію багатьох об'єктів в Україні свого часу здійснювали недостатньо прозоро, в окремих випадках – з порушенням законодавства. Понад це, приватизацію деяких підприємств в Україні провадили за класичними рейдерськими схемами. Податкова адміністрація регулярно заявляє про виявлені схеми ухилення від податків, що також може мати наслідком несплату дивідендів, приховання прибутків, заниження зарплати і т. д., що, своєю чергою, призводить до невдоволення окремих акціонерів господарюючих суб'єктів і розширенню поля дії рейдерів. Але громадськість сьогодні найчастіше вважає, що той, хто вже володіє підприємством – його законний власник, а той, хто хоче встановити свій контроль – рейдер. Суспільну значущість у цьому питанні має насамперед підтримка державних структур на боці однієї із сторін конфлікту. Плюс до того – корумпованість судової системи.

Головними негативними наслідками рейдерства в Україні є: негативний вплив на підприємницький клімат та фінансову безпеку підприємств; дестабілізація роботи вітчизняних підприємств; руйнація трудових колекти-

вів та породження соціальних конфліктів; формування несприятливого інвестиційного клімату та міжнародного іміджу країни загалом [3].

Певні спроби боротьби з недружніми захопленнями й поглинаннями підприємств в Україні робляться лише протягом останніх 2-х років. У засобах масової інформації корпоративні захоплення підприємств, зазвичай, висвітлюють крізь призму неефективної протидії рейдерам з боку правоохоронних органів. До цього часу існує думка про те, що саме за браком професійних охоронців рейдерам вдається проникнути на територію підприємства та, як наслідок, заволодіти потрібною документацією. Насправді ж, ця проблема є набагато глибшою і складнішою.

Сама судова система України виявилася співучасницею недружніх злиттів і поглинань. Проблема "співробітництва" суддів з рейдерами полягає в недосконалоості закону. Несумлінність суддів – це вже другий бік проблеми. Сьогодні ж судді стали "активними учасниками" рейдерських захоплень і недружніх поглинань. У справах "недружніх злиттів і поглинань", а інакше кажучи – у захопленнях чужих об'єктів господарської діяльності, суддя є ключовою фігурою. Від рішення, яке буде ухвалено суддею, залежить доля не тільки великих, мажоритарних акціонерів, але й дрібніших груп – міноритарних акціонерів. Адже зміна власника відбувається найчастіше за рішенням суду. На сьогодні можна стверджувати, що з часом справа може дійти до появи нової, тіньової спеціалізації суддів – "судді-рейдери". Їх рекомендують один одному адвокати, які так само, як і ці судді, заробляють на рейдерстві. Притягнути до відповідальності суддю, який ухвалив рішення на користь рейдера, досить важко. Його рішення начебто ухвалені відповідно до закону.

Останнім часом народні депутати виявилися в центрі законодавчих ініціатив із проблем недружніх захоплень і поглинань. Наперербій пропонуються законопроекти, які, на їхню думку, стануть надійною перепорою на шляху рейдерських захоплень. Багато депутатів, хто побічно, а хто й безпосередньо, мали або мають відношення до тих або інших підприємств. Здебільшого, це великі підприємства, які й є привабливими для рейдерів. Адже об'єктами рейдерських захоплень часто стають підприємства зі значним обсягом активів, вартість яких у десятки й сотні разів перевищує вартість самої "операції".

З рейдерством активно почали боротися практично всі державні органи. Зокрема, Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. "Про заходи щодо посилення захисту прав власності" № 103/2007 доручено Кабінету Міністрів за участі Верховного Суду й Генеральної прокуратури України, з метою забезпечення захисту прав і законних інтересів акціонерів при вирішенні корпоративних конфліктів, проаналізувати факти рейдерства і за результатами аналізу, з урахуванням міжнародного досвіду розв'язання подібних питань, внести на розгляд Верховної Ради законопроект про встановлення кримінальної відповідальності за рейдерство. Указом доручено розробити й запропонувати зміни в законодавство, що регулює депозитарну діяльність, а також правовідносини, пов'язані із цінними паперами й керуванням корпоративними правами. Однак у цій сфері ініціативу "перехопили" народні депутати, які 13 березня 2007 р. зареєстрували в парламенті проект закону "Про внесення змін і доповнень у деякі законодавчі акти України про встановлення кримі-

нальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство)" (Проект). Відповідно до Проекту, у Кримінальний кодекс (КК) України запропоновано ввести значні зміни, які повинні торкнутися 4 діючих статей КК, а також увести додатково статтю 224 "Захоплення підприємства – рейдерство".

У цьому контексті варто зазначити, що проблема рейдерства комплексна, і одним лише введенням кримінальної відповідальності за силовий (найбільш простий) варіант рейдерства її не вирішити. Потрібне впровадження систематичних продуманих змін у законодавство, у тому числі таких, що стосуються цінних паперів, господарських (особливо акціонерних) товариств, діяльності правоохоронних і контролюючих органів нашої країни. Поверхневі рішення в цій ситуації неприйнятні, тому що вони можуть лише сховати це явище, а "недружні поглинання" будуть відбуватися без силових акцій, але з використанням численних прогалин і невідповідностей в українському законодавстві.

Останнім часом Уряд офіційно декларує наміри щодо боротьби з рейдерськими захопленнями. Зокрема, у лютому цього року було утворено Міжвідомчу комісію з питань протидії незаконним захопленням підприємств при Кабінеті Міністрів України. Метою діяльності Комісії є розгляд найрезонансніших випадків щодо захоплення підприємств, найнебезпечніших для економічної та суспільної безпеки, надання відповідних доручень правоохоронним органам, звернення до Вищої ради юстиції з пропозиціями дати оцінку суддям, які сприяють рейдерським захопленням тощо.

Важливою передумовою виходу із ситуації, що склалася в Україні з рейдерством, є забезпечення максимальної прозорості та дієвості процесу боротьби з рейдерськими атаками. Тому потрібно розробити та негайно вжити низку невідкладних заходів щодо подолання (як мінімум – значного зменшення) цього негативного явища [4].

Висновки та пропозиції. Можна зробити узагальнений висновок, що в Україні рейдерство дійсно є надзвичайно актуальною проблемою в сучасному суспільстві, яка набирає статусу загрози фінансово-економічної безпеки підприємств та національної безпеки України. Через нестійкість, корумпованість державних органів, прогалин у законодавстві, несформованих інституцій прав власності такий феномен в Україні не лише виникає, а набирає високих "темтів зростання". І хоча у розвинених країнах рейдерство є ефективним інструментом впливу на неефективні підприємства, у нас це інструмент перерозподілу власності та особистих інтересів.

Для ефективного подолання рейдерських захоплень потрібно вжити таких заходів: на боці власника має виступати держава і вживати дієві, реальні важелі щодо захисту прав власності; прозорість і ефективність діяльності суб'єктів господарювання, які можуть зробити підприємство фактично невразливим до рейдерів. Треба знати, що найчастіше "постраждалими" є ті, що ведуть свій бізнес не зовсім за правилами, внаслідок чого бояться звертатися до правоохоронних органів; наділити Державну комісію (комітет) у справах боротьби із рейдерством відповідними повноваженнями згідно з Конституцією та законами України, потрібними для оперативного реагування на ситуації, що мають стосунок до рейдерських дій та вжиття невідкладних заходів;

ініціювати прокурорські перевірки незалежними слідчими Генеральної прокуратури України всіх рішень, винесених на користь рейдерів українськими судами; створити реєстр рейдерських судових рішень та внести на розгляд Вищої ради юстиції персональні справи суддів, які їх винесли.

Література

1. **Беліков О.** Рейдерство в Україні – реалії сьогодення // Юридичний журнал. – 2007. – № 4. – С. 105-109.
2. **Вакцина проти рейдерства** // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 42. – С. 5.
3. **Варналій З.** Рейдерство в Україні передумови та шляхи подолання // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2(3). – С. 29-40.
4. **Паламарчук Г.** Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання / Г. Паламарчук, Л. Венгер // Економіка України. – 2007. – № 9. – С. 24-35.
5. **Сметанкова Ю.** Что такое рейдерство? // Власть. – 2007. – № 1. – С. 37-42.

УДК 338.45:621:658.589 *Аспір. С.Ю. Гвоздю¹ – НУ "Львівська політехніка"*

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено основні чинники, які впливають на ефективність та активізацію інноваційної діяльності підприємства, а також здійснено аналіз цих чинників. Встановлено, що для підвищення ефективності науково-технологічного потенціалу країни потрібно здійснити інформаційну, теоретичну та практичну підтримку з боку держави та іноземних інвесторів щодо інноваційно активних підприємств та установ, а також створити базу актуальних інвестиційних пропозицій.

Post-graduate S.Yu. Gvozdyu – NU "L'vivs'ka Politekhnik"

Basic factors analysis of enterprise innovative activity activation

This article discusses the main factors which affecting the efficiency and revitalization of innovative enterprises and also analysis these factors. It is set that for the increase of efficiency of scientifically technological potential of country it is needed to carry out informative, theoretical and practical support from the side of the state and foreign investors in relation to innovative active enterprises and establishments, and also to create the base of actual investment suggestions.

На сьогодні до актуальних проблем економіки України можна віднести підвищення ефективності і конкурентоспроможності підприємств на основі їх постійного оновлення і розвитку галузей виробництва, які здійснюють наукомістку діяльністю. Саме тому і виникає потреба у запровадженні передових технологій. Ця проблема особливо актуалізується в наш час – час глобальної економічної кризи. Цей факт істотно впливає на діяльність підприємств. Вони не спроможні запроваджувати зовсім новітні технології, тому здебільшого використовують ремонт та модернізацію існуючого устаткування. Витрати при цьому є набагато меншими, ніж у разі застосування певних ноу-хау. Але виникає такий момент, коли витрати на профілактику та ремонт стають дуже великими – такими, що навіть цілковита модернізація вже не виправдовує кількості вкладених коштів.

¹ Наук. керівник: проф. І.О. Тивончук, д-р екон. наук – НУ "Львівська політехніка"